

Opredelevanje soc: razvila v zač. 19 –20 st.

Začetnik: August Comte

Glavna sociologa : Weber, Durkheim

Def.: znanost ki proučuje: -odnose (med posamezniki), skupine, institucije, družbene pojave v različnih oblikah, družbena dejstva (človek je soc. bitje)

Razlikovanje od drugih znanosti.:-način živ. Srednješ.:

-biologi – zdravo živ., bioritem šolarjev, delovanje možganov

-zgodo. – glasba in ostali vplivi na stil, način učenja v pretek.

-psih. – mnenje o prfoksih, o drogah, motivacija za učenje

-SOC – vpliv družbe, statusni simboli, kult. In šport. Dejavnost

Sociološka imoginacija – sposobnost, da hkrati, ko preučujemo posameznika, preučujemo tudi družbo.

Povezava med vsakdanjim in sociološkim spoznanjem:

razumevanje družbenosti → vsakd. izkušnja → vsakdanje živ.

sociološko spoznanje → metode raziskovanja → nevsakd. svet

Družba in družbenost: pručevala

-Durkheim: -družbena dejstva preučuje kot stvari neodvisno od želja, interesov posameznika

-družba = pojav posebne vrste

-preučuje s podobnimi metodami kot v naravoslovnju

-Weber: -preučuje družbeno dogajajne

-zanimalo sa je, kakšno oblast ima oblast v družbi

-pozna **3 tipe oblasti:**

- karazmatična (voditelj pridobi privrženca s svojo karizmo

- tradicionalna (podeduješ)

- racionalna (predsedniki so izvoljeni) → zakoni

Idealni tip je miselni konstrukt ki v resnici ne obstaja, ampak služi za raziskovalne namene

Weber in Durkheim sta pripadala vsak svoji **PARADIGMI** (načelu)

Teoretične smeri v soc.: - **funktionalistična** –Durkheim, Parsons

sistem = družba → podsistemi imajo vsak svojo funkcijo

- **konfliktna** –Marks: družba se deli na razred lastnikov in nelast.

med njimi so konflikti – stalna(antagonistična) nasprotja

- **interakcionalistična** –Goffman: kako ljudje znotraj družbe vplivajo

na drug drugega → oblikovanje njihovih vlog in obnašanja.

ta dejanja se med seboj prepletajo v **interakcijske mreže** (šel je v norišnico preučevati)

Metode raziskovanja: -**faze procesa proučevanja:**

1. opredelitev problema (postavimo vprašanje)

2. pogled literature v zvezi z izbrano temo

3. postavitve hipoteze

4. izbor metode opazovanja

5. raziskovanje in zbiranje podatkov

6. analiza podatkov in na koncu zaključek

-**načina raziskovanja:**-**metode spraševanja:**

-**intervju** poteka tako, da postavljaš vprašanja in si zapisuješ

odgovore. Dolgotrajna obdelava, bolj subjektivna

-**anketa:** -z zaprtimi vprašanji:**pred.:** hitra, natančna, jasna

obdelava, možnost posploševanja, **poman.:** vnaprej vsiljeni

odgovori, razumevanje je vprašljivo

-z odprtimi vpr.: **pred.:**bolj poglobljeni odg. **poman.:**

dolgotrajna obdelava, manjša možnost posplošitve

Pilotske študije so narejene na preizkusnem vzorcu (preverijo če so primerne za objavo)

-**eksperiment** 2 skupini – kontrolna in raziskovalna

pred.: jasni dokazi, možnost ponavljanja

poman.: težko izločiti zun. vplive, etična spornost dokumentov

-**analiza** .dokumentov-kvalitativna ana. Vrste dokumentov:

-zgodovinski(prednost-pregled nad daljšim obdobjem) in osebni

pozorni moramo biti da niso ponarejeni.

-**opazovanje** z udeležbo in brez udeležbe

–jasno določen pred. razisk., temelji na teoretičnih

spoznanjih, sistematično zapisovanje, preveriti podatke

-z udeležbo: -antropologija se ukvarja s preučevanjem razvoja

človeštva. Zanimajo jih, kako živijo ljudstva, ki so nižje razvita.

Vključijo se v družbo.

Spremenljivka pojav ki se spreminja.Delimo:

odvisne(sodelovanje) in neodvisne(predmet)-zveza **korelacija:**

-vzročna: kadar nodv. direktno vpliva na odvisno.

-navidezna: kadar med odv. In neodv spremlj. Pride še tretja

otroci – štoklje – toplota

Def. kulture: je obdelovanje, vsebnostma oznaka, umetnost, vse oblike duhovnega ustvarjanja, vedenjski vzorci in je način življenja.

Sestavine k.: jezik(slovnica); govor(hiter tih), norme(pravila (formalne in neformalne norme)),

vrednote(kaj je dobr, kaj slabo), vedenjski vzorci, vsa znanja in ideje, materialni objekti.
Značilnosti k.: je družbena, naučena, skupna in integrirana(če spremenimo eno sest. se k. tudi).
Explicitna k.: na zunaj vidna (jezik, govor, mat. objekti, vedenjski vzorci)
Implicitna k.: ni vidna na zunaj (norme in vrednote, znanje in ideje)
Spreminjanje k.: etnocid(uničenje ene k.), genocid(fizično unič. neke k.), etnično čiščenje, kulturno oplajanje→difuzija(neka k. prevzame tudi drugo), interkulturalizem(2 k. se oplajata), multikult. (2 k. pa se ne oplajata, ena je DOMINANRNA druga OBROBNA), akulturacija (vklapljanje v 2 k. nepopolna), asimilacija(popolna), globalizacija
Etnocentrizem: neka k. gleda na druge k. z viška, ona je dominantna ostale pa obrobne
Kulturni relativizem: ena k. gleda na druge k. z istega vidika – so enakovredne
Religija: je del k. za katero so značilni običaji ki vključujejo odnos do nadnaravnega. Pri religiji so obredi samo sredstvo, preko katerega vzpostavijo stik z nadnaravnim.
Sestavine religije: verska pripoved, knjiga, dogme, ravnanja, simboli, organizacije, doživetja.
Magija: trdi, da imajo že sami obredi nadnaravno moč. Se je razvila prej kot religija.
Vrste relig. org.: cerkev(hierarhistično in biokratsko org., različni sloji družb), sekta(nastane z odcepitvijo cerkve, medsebojna povezanost), kult(manjša obl. org., malošt., ni v konfliktu), denominacija(št. članstvo, ne nasprotuje sekundarnemu svetu, poudarja individualno aktiv. č.)
Tipi religij: -enostavni supernaturalizem(v predind. družbah, mana-čudežna sila)
-animizem(duhovi in nadnaravna bitja v živalih, kamnih; totemizem-vera v sorodstvo članov)
-teizem(politeizem-več bogov, monoteizem-v enega boga)
-sistem abstraktnih idealov(budizem, kufucionizem, taoizem)
Funkcije religije:-za posameznika(optimizem, lažje prebijanje skozi življenje)
-za družbo: povezovalna f.(zaradi njihovih norm in vrednot je mogoča povezanost-Durkheim), kompenzacijska f.(po smrti vsi isti), legitimacijska f.(rel. izoblikuje svojo ideologijo)
Sekularizacija: zmanjševanje vloge religije v družbi
Revitalizacija: ponovno oživljanje vloge v družbi
Konformnost: upoštevanje norm iz več razlogov(ker smo jih ponotranjili, bojimo kazni in zaradi same prisotnosti organov družbenega nadzora).
Odklonskost: neupoštevanje norm. Odvisna je od več dejavnikov: kje, kdaj, kdo, situacija.
Funkci. odkl.: povzroča družbene spremembe in razvoj, nastopa kot družbeni ventil, kaznovanje odklonskoti prisiljuje družbo k poslušnosti, iskanje »grešnega kozla«.
Vzroki za odkl.:socializacija, družbena struktura, geni
Negativni vplivi socia.: pomankanje čustvene topline, neuejene družine, pomanjkanje denarja.
Mertonova teorija strukturne napetosti:
-konformizem – sprejmemo cilje in norme, uspe jim, pripadniki višjih družbenih slojev
-inovatorstvo – ne upoštevajo norm, dosežejo pa cilje, nižji družbeni sloj
-ritualizem – upoštevajo norme, ne dosežejo ciljev, nižji delavski sloj → stroga socializacija
-ubežništvo – zavržejo cilje in sredstva in tako rešijo konfliktni položaj.
-uporništvost – zavržejo vse samo drugače od ubežnikov poskusijo rešiti konflikt
Socializacija: vključevanje posameznika v družbo (inkulturacija).
Pomen: za obstoj družbe in za posameznika(omogoča razvijanje individualnih sposobnosti(govora))
Vidik: interakcija(odnos) in povezovanje generacij.
Vrste: primarna(učenje govora); sekundarna(šole); terciarne (odnos do delovnega mesta); **resocializacija**-zaradi slabe primarne soc. ali če se človek preseli v drugo naselje(preselitev-akulturacija; preselitev iz vojnega področja v normalno d.-vietnamski sindrom; odklonskost-zapor; nesreče, bolezni, invalidnost.)
Dejavniki: družina, šole, vrtec, mediji, vrstniki, religija
D. struktura:-kvantitativni statični vidik: spol, starost, izobrazba.
-kvalitativni st. vidik: d. odnosi, vloge, statusi, skupine, organizacije...
D. odnosi: 2 pogoja: družbeni stik(interakcija) in komunikacija.
vrste: po vsebini(družinski, ekonomski, politični, religiozni) in po obliki(konjunktivni-odnosi prilagajanja, sodelovanja, asimilacije; disjunktivni-odnosi tekmovalja, nasprotij, konfliktov)
D. vloge: kot celota norm, ki veljajo v določeni družbi. Vrste:
-idealne-so v skladu z družbenimi normami
-realne-so življenjske vloge in odstopajo od idealnih.
Ponotranjenje-določene vloge v procesu soc. ponotranjimo in se z njimi indeliciramo. Druge vloge pa sprejmemo le zaradi zahtev družbe.
Konflikti vlog: preveliko št. vlog, nasprotna ter nejasna pričakovanja.
Status in d. položaj: d. položaj-mesto, ki omogoča igranje d. vloge. status-odvisen od ugleda, ki ga imaš, ko zasedeš določen položaj
položajni znaki-omogočajo prepoznavanje ljudi na določenem položaju
stat. simboli-večje vrednosti, prinašajo ugled in privilegije posameznikom
pridobljeni status-delo, izobrazba, dohodek
Družba: tradicionalna-pripisani status; moderna-pridobljeni, pripisani
življenjski sta.-sestavljen iz vseh statusov posameznika.
sta. inkosistenca-statusi niso v celoti izkoriščeni
D. organizacije: šola, zdr. dom, policija... **Skupne značilnosti:** članstvo, vodenje, organiziranost, dejavnosti, cilji, posebni vstopni pogoji.
vodenje: avtokratsko(hierarhično)-direktor, člani uprave, delavci; demokratično; anarhično.
2 tipa: -totalne org. in biokratske org.
D. institucije: trajne d. tvorbe, utrjujejo d. odnose, vloge, življenje.
institucionalizacija-zadovoljevanje potreb za preživetje, obstoj, razvoj d.

deinstitucionalizacija-človek izgublja neodvisnost, svobodo, avtonomijo

D. skupine: značilnosti: medsebojna povezanost članov, skupni cilji, interesi, zadovoljevanje potreb, stališča, vrednote in norme.

vrste: -*dinotomna delitev*-1° primarna (družina, prijateljstvo-čustveni in neformalni odnosi); sekundarna (hierarhična org., formalni odnosi 2° formalne skup.-kot sekund.; neformalne skup.-nimajo vodje -*funkcionalna delitev*-vzgojnoizobraževalne (šola), nadzorne (policija), politične (stranke), verske (sekte), upravne (občine), ekonomske.

D. kategorije: celote posameznikov, ki jih povezujejo skupne značilnosti (spol, starost, izobrazba, religija). Je statični vidik kulture.

D. zaradi posebnega statusa, ki ga imajo posamezniki, ki sodijo v neko kategorijo, lahko določenim kat. pripisuje poseben položaj (študent).

D. sistemi: enostavne: prvotne skupnosti (sposobni preživeti sami).

sestavljene: narod (nima svoje države); nacije (Slovenija); celotna svetovna skupnost. So odvisni od drugih sistemov in so ranljivi.

D. neenakost & soc. stratifikacija (slojevitost): sistemi:

kastni sis.: (Indija-hinduizem) zaprt, strogo hierarhično zaporedje kast (svečniki, vojaki, trgovci, nedotakljivi), različno premoženje.

stanovski sis: zaprt, prehajanje redko: plemstvo, duhovščina, ... tlačani

sužnjelastniški: svobodni, sužnji (izjemni primeri osvoboditve sužnjev)

razredni: začne z razvojem ind. d., odprt sis., prehod med razredi

D. mobilnost: proces prehajanja med sloji:

vertikalna m.: prehajanje iz nižjega v višji sloj ali obratno

intergeneracijska m.: značilnost da oče prekaša sina ali obratno

intrageneracijska m.: razlike v gibanju med sloji v isti generaciji

Revščina: 2 koncepta: *absolutna:* ne more zadovoljiti življenjskih

potreb (hrana, obleka, stanovanje, zdr. potreba, izobraževalna potreba)

relativna: različno, kaj je v neki d. še sprejemljiv način življenja.

-teorije revščine: t. *začaranega kroga:* roj. v revni družini, ne moreš

študirat in ostaneš reven. t. *kulture rev.:* vdanost v usodo.

t. *situacijske prisile:* -*maksiti*-revščina pogoj za bogastvo drugih;

Weber-tržni položaj, reveži nimajo zastopnika da bi si povečali moč.